

Національний авіаційний університет
Факультет транспорту, менеджменту і логістики
Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Методичні рекомендації з виконання курсової роботи (проекту)
з дисципліни

**«ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПІДПРИЄМСТВА»**

для студентів 4 курсу
*галузі знань 07 “Управління та адміністрування”,
спеціальності 073 “Менеджмент”*

Розроблені _____
(науковий ступінь, вчене звання, П.І.Б.
викладача)
Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри менеджменту ЗЕДП
Протокол № ____ від «__» ____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ Кириленко О.М.

Київ - 2019

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ.....	4
2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	5
2.1. Вибір теми та об'єкта дослідження.....	5
2.2. Опрацювання нормативних документів та літературних джерел.....	6
2.3. Складання плану курсової роботи.....	6
2.4. Збирання та аналіз інформації на основі обраних методів дослідження..	7
2.5. Написання тексту та його редагування	7
2.6. Оформлення курсової роботи.....	8
2.7. Рецензування роботи науковим керівником.....	8
2.8. Захист курсової роботи.....	8
3. СТРУКТУРА, ОБСЯГ ТА ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	8
4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	12
4.1. Оформлення основної роботи.....	12
4.2. Оформлення титульної сторінки курсової роботи.....	13
4.3. Оформлення завдання на курсову роботу.....	13
4.4. Оформлення змісту курсової роботи.....	13
4.5. Нумерація.....	14
4.6. Ілюстрації.....	14
4.7. Таблиці, формули, посилання.....	15
4.8. Оформлення додатків.....	15
5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	15
6. ДОДАТКИ.....	19

1. ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ

Виконання курсової роботи є одним із найважливіших етапів навчального процесу в системі підготовки фахівців з менеджменту.

Навчальна дисципліна «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» є нормативною професійно-орієнтованою дисципліною, передбаченою навчальним планом підготовки бакалаврів спеціальності 073 «Менеджмент». Дана дисципліна є теоретичною основою знань та вмінь для фахівця в галузі економіки.

Предметом вивчення дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» є сукупність господарських, економічних, правових, фінансових відносин у сфері економічної діяльності між підприємствами України та їх іноземними партнерами.

Основною метою викладання дисципліни є формування у майбутніх менеджерів знань щодо процесу і методів реалізації зовнішньоекономічної діяльності; набуття системних знань і навичок щодо забезпечення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності в різних сферах.

Курсова робота з дисципліни виконується відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь, набутих студентом у процесі засвоєння всього навчального матеріалу дисципліни.

Виконання курсової роботи є важливим етапом у підготовці до виконання дипломного проекту майбутнього фахівця з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та менеджменту організацій.

Час, що необхідний для виконання курсової роботи, – 30 годин самостійної роботи.

Метою курсової роботи є систематизація теоретичних знань студентів із організації та здійснення зовнішньоекономічних операцій, аналіз теоретичних та практичних проведення різних форм та методів зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання.

Завданнями курсової роботи є:

Набуття студентами теоретичних знань про:

- ✓ Систему зовнішньоекономічної діяльності;
- ✓ Відносини зовнішньоекономічної діяльності;
- ✓ Особливості здійснення процесу зовнішньоекономічної діяльності;

Набуття студентами умінь:

- ✓ Аналізувати ефективність зовнішньоекономічних операцій;
- ✓ Оцінювати ризики у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- ✓ Організувати процес переговорів щодо укладання та підписання зовнішньоекономічних угод;
- ✓ Оцінювати можливості виходу підприємства на зовнішні ринки.

Курсова робота виконується на основі поглибленого вивчення чинного законодавства України з питань господарської діяльності підприємств, спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури з основ зовнішньоекономічної діяльності, аналізу практичного досвіду підприємств України із аналізу та розробки системних підходів щодо ефективного ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Курсова робота має характеризуватися логічністю, доказовістю, аргументованістю і відповідати таким вимогам:

- обґрунтовувати актуальність проблеми, що досліджується;
- містити аналіз теоретичних та методологічних основ проблеми;
- включати аналіз проблемного питання та обґрунтування використання методів дослідження;
- мати висновки та пропозиції щодо зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Робота має бути оформленою у відповідності до визначених вимог, а також має бути виконаною і поданою на кафедру менеджменту ЗЕДП у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсової роботи передбачає такі етапи:

- 2.1. Вибір теми роботи та об'єкта дослідження.
- 2.2. Опрацювання нормативних документів та літературних джерел.
- 2.3. Складання плану курсової роботи.
- 2.4. Збирання та аналіз інформації на основі обраних методів дослідження.
- 2.5. Написання тексту та його редагування.
- 2.6. Оформлення курсової роботи.
- 2.7. Рецензування роботи науковим керівником.
- 2.8. Захист курсової роботи.

2.1. Вибір теми роботи та об'єкта дослідження

Тематика курсових робіт розробляється кафедрою згідно з затвердженою програмою курсу і охоплює найважливіші питання з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства».

Примірна тематика курсових робіт наведена в *Додатку А*.

Науковим керівником студентів, що працюють над курсовою роботою, кафедра призначає, як правило, викладача з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства».

Тема курсової роботи обирається студентом самостійно, відповідно до наведеної у Додатку А тематики.

За погодженням із науковим керівником студент може обрати тему, що не врахована у наведеному переліку тем (відповідно до власних науково-дослідницьких інтересів та можливостей отримання необхідної інформації на об'єкті дослідження).

Курсові роботи з даної дисципліни повинні виконуватися на матеріалах конкретних організацій. Тому одночасно з вибором теми визначається об'єкт дослідження, на матеріалах якого буде виконуватися курсова робота. Це може бути підприємство будь-якої форми власності, що є юридичною чи фізичною особою, має самостійну звітність.

Обрані студентами і погоджені з науковим керівником теми курсових робіт затверджуються на засіданні кафедри. Якщо тема курсової роботи не затверджена, робота не приймається до захисту.

2.2. Опрацювання нормативних документів та літературних джерел

Відповідно до обраної теми студент опрацьовує відповідні законодавчі та нормативні документи, а також добирає необхідну літературу (підручники, посібники, монографії, брошури та статті з різних періодичних видань) та опрацьовує джерела з Інтернету.

При опрацюванні літературних джерел та нормативних документів доцільно вести записи у вигляді тез або конспекту з метою їх подальшого використання при написанні курсової роботи.

Інформаційною базою курсової роботи є поточні та звітні матеріали підприємства – об'єкта дослідження: планові і фактичні показники його господарської діяльності, статут підприємства, статистична та бухгалтерська звітність, міжнародні контракти, митні сертифікати, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань, обстежень тощо.

2.3. Складання плану курсової роботи

Після вивчення законодавчих і нормативних документів, літературних джерел студент складає проект плану роботи з переліком питань, що розкривають зміст теми. План курсової роботи має містити в собі такі частини:

- ✓ *Вступ* (в якому розкривається актуальність обраної теми та задачі, які необхідно вирішити під час виконання роботи).
- ✓ 1. Теоретичний розділ (2 параграфи), в якому розкриваються теоретичні положення, що обґрунтовують проблему, яка досліджується.
- ✓ 2. Аналітичний розділ (2 параграфи), що містить: стислу характеристику об'єкта дослідження та аналіз господарської, фінансової діяльності підприємства у першому параграфі за останні три роки; у другому параграфі наводиться аналіз зовнішньоекономічних операцій об'єкта дослідження.

- ✓ 3. Підсумково-рекомендаційний розділ, в якому висловлюються рекомендації щодо виходу підприємства на конкретний ринок певної країни.
- ✓ Висновки та пропозиції щодо ефективності зовнішньоекономічної діяльності конкретного підприємства та умов його виходу на зовнішні ринки.
- ✓ Список використаних джерел.
- ✓ Додатки.

Розроблений план подається студентом науковому керівнику для затвердження.

Орієнтовний варіант плану курсової роботи наведено у *Додатку В*.

2.4. Збирання та аналіз інформації на основі обраних методів дослідження

Курсову роботу з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» необхідно виконувати на фактичному матеріалі, що відображає ефективність зовнішньоекономічної діяльності організації та можливість її виходу на ринок конкретної країни. При необхідності студент може отримати на кафедрі письмове клопотання до керівника організації з проханням надати потрібні йому для виконання курсової роботи матеріали.

Починаючи працювати над курсовою роботою, студент має ознайомитися з організаційною структурою підприємства – об'єкта дослідження.

Інформацію про обсяги та характер діяльності підприємства, стан досліджуваної проблеми необхідно вибрати за останні три роки. Це сприяє виявленню тенденцій та закономірностей розвитку підприємства. З метою обробки зібраної інформації доцільно використовувати інформаційні технології.

2.5. Написання тексту та його редагування

При написанні тексту курсової роботи необхідно дотримуватися таких вимог викладення матеріалу: логічності, послідовності, довершеності, точності думок, грамотності (орфографії та стилістики), правил цитування і посилання на використані джерела.

Зміст кожного розділу має відповідати назві розділу та темі всієї роботи.

На цьому етапі уточнюється структура роботи, визначається місце розташування аналітичного та ілюстративного матеріалу.

Роботу спочатку слід виконати у чорновому варіанті, який необхідно погодити у наукового керівника. Завершення роботи над текстом студент проводить після врахування всіх зауважень наукового керівника.

2.6. Оформлення курсової роботи

Дивитись розділ 4 даних методичних рекомендацій.

2.7. Рецензування роботи науковим керівником

Виконана курсова робота у визначений графіком термін подається для перевірки і рецензування науковому керівнику

Після рецензування роботи студент доопрацьовує роботу згідно з рекомендаціями керівника (за їх наявності).

Курсова робота, яка допускається до захисту, повинна мати резолюцію наукового керівника – *“Робота допускається до захисту»*

2.8. Захист курсової роботи

Курсова робота захищається згідно з графіком навчального процесу за умови отримання позитивної рецензії наукового керівника.

Захист курсової роботи приймає комісія у складі трьох викладачів.

Під час захисту роботи студент повинен коротко викласти комісії суть проведеного дослідження, розкрити мету та завдання роботи, продемонструвати знання спеціальної літератури і розуміння проблемних питань досліджуваної теми, розкрити результати дослідження, а також вміння робити власні висновки і вносити пропозиції щодо удосконалення системи зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві та щодо його виходу на ринок конкретної країни. Під час захисту студент має коротко, мотивовано, змістовно дати відповіді на запитання щодо змісту та результатів курсової роботи.

3. СТРУКТУРА, ОБСЯГ ТА ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1 Курсова робота повинна мати характер цілісного і завершеного самостійного дослідження описово-розрахункового характеру.

Обсяг роботи: 35-40 сторінок.

Курсова робота повинна складатися з таких основних частин: титульної сторінки, завдання на роботу, змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Оформлення титульної сторінки та змісту надаються у додатках (див. *Додаток Б*).

3.2 У *вступі* обґрунтуються **актуальність та практична значущість** обраної теми. У цій частині визначається **мета роботи**, поставлені **завдання** (вони перераховуються відповідно до плану); **об’єкт дослідження**; зазначаються **методи** дослідження; теоретико-методологічні та **інформаційні джерела**, що були використані в процесі дослідження.

Ключові слова для формування завдань курсової роботи: *визначити; обґрунтувати доцільність використання; оцінити; проаналізувати*

(тенденції..., ефективність..., конкретні переваги..., сильні/слабкі сторони організації та/або її конкурентів тощо); розглянути інформаційну базу..., розробити пропозиції;

Ключові слова для опису методів та інформаційних джерел: “У роботі буде використано методи дослідження” “Інформаційною базою є нормативні документи, вітчизняні та закордонні видання, матеріали преси та матеріали поточної діяльності (назва об’єкту)”.

Рекомендація: вступ до курсової роботи доцільно писати після виконання її основної частини, зроблених висновків і внесених пропозицій.

3.3. Основна частина курсової роботи передбачає глибоке і всебічне розкриття змісту обраної теми. Як правило, ця частина складається з трьох розділів: теоретичного, аналітичного та підсумково-рекомендаційного. Наприкінці кожного розділу подаються висновки на підставі викладеного в ньому матеріалі.

3.3.1. У першому, теоретичному розділі (приблизно на 10 сторінках) може бути 2 параграфи. В них розглядаються загальні теоретичні підходи до проблеми, виходячи з аналізу використаних законодавчих та нормативних документів, наукових джерел. Необхідно розглянути ступінь розкриття обраної теми в науковій літературі, доцільно при цьому порівняти різні погляди науковців, які працювали над цією проблемою. Слід використовувати опубліковані статистичні дані з посиланням на джерела;

3.3.2. Другий, аналітичний розділ викладається на 10-15 сторінках і складається з двох параграфів.

У першому параграфі подається характеристика об’єкта дослідження в такій послідовності:

– *загальна характеристика підприємства*: форма власності, організаційно-правова форма підприємства та його галузева приналежність; дата та мета заснування, місцезнаходження, матеріально-технічна база (опис приміщення, складів, транспорту тощо, вартісна оцінка), основні економічні показники за останні 3 звітних роки, організаційна структура управління, дані про чисельність працюючих;

– *розрахунки ефективності господарської, фінансової та ЗЕД підприємства*: динаміка обсягів виробництва та продажу, характеристика залучених інвестиційних коштів, динаміка повернення кредитних коштів, розрахувати формули та здійснити відповідні розрахунки для обґрунтування фінансової стійкості підприємства, його рентабельності та ліквідності.

Основні результати господарської діяльності організації за минулі роки, інформація з оперативної, статистичної та бухгалтерської звітності наводяться у формі узагальнених таблиць або графіків (*саме тут завжди є можливим використання ПК*).

У другому параграфі аналізується стан та ефективність зовнішньоекономічних операцій досліджуваного підприємства: наводиться динаміка обсягів експортно-імпортних операцій за останні три роки, географічна структура експорту та імпорту, товарна структура експортно-імпортних операцій, здійснюється оцінка показників ефективності та ефектів від експортних та імпортних операцій, наводиться аналіз використання базисних умов поставок системи INCOTERMS`2010 при здійсненні поставок суб'єкта ЗЕД та його контрагента, наводиться обґрунтування розрахунку митної вартості на нарахування мита, розраховуються показники приросту капіталу в обороті коштів, залучених у здійснення експортно-імпортних операцій, показники рівня накладних витрат, залучених у здійснення експортних та імпортних операцій суб'єкта ЗЕД.

Предмет дослідження наводиться з відповідною назвою: “Сучасний стан (предмет дослідження) на (об'єкт дослідження)” (приблизно на 12-15 сторінках). Цей підрозділ повинен містити описання та характеристику сучасного стану досліджуваної проблеми на підприємстві, її ґрунтовний аналіз.

Викладений текст ілюструється таблицями, діаграмами та рисунками, побудованими на підставі аналізу фактичного матеріалу. Копії реальних документів (при можливості) можна винести у Додатки.

Усі аналітичні розрахунки, моделі, таблиці, графічні ілюстрації повинні супроводжуватися аналізом та висновками, що дозволять розкрити суть управлінських процесів в організації з прийняття управлінських рішень, що досліджується, їх особливості та тенденції розвитку. Поглиблений аналіз допоможе виявити невикористані резерви (*можливе використання ПК*).

3.3.3. Третій, підсумково-рекомендаційний розділ (подається на 17 сторінках) повинен бути присвячений аналізу зарубіжного ринку, обґрунтуванню умов виходу досліджуваного підприємства на ринок конкретної країни та розробки тексту зовнішньоекономічного контракту.

Третій розділ має складатися з двох параграфів:

- **перший параграф** має бути присвячений оцінці зарубіжного ринку певної країни, на ринок якої студент пропонує вийти досліджуваному підприємству. Тут необхідно оцінити макроекономічні показники розвитку економіки даної країни: ВВП, ВВП на душу, інфляція, курс національної валюти до основних світових валют, рівень життя населення, рівень споживання товару, що пропонується вивозити на даний ринок, основні конкуренти на ринку продукції, яку пропонується ввезти на даний ринок. Крім того, необхідно оцінити мікроекономічні показники в країні експорту: ставка мита на даний продукт в країні-партнері; вартість транспортування до контрагента; вибір партнера на ринку країни;
- **другий параграф** має бути присвячений створенню тексту майбутнього зовнішньоекономічного контракту: встановлення контакту з потенційним партнером (формування тексту оферти);

розрахунок митної вартості; вибір базисних умов поставок; формування суттєвих та несуттєвих статей контракту; і в додатках до курсової роботи має бути наведений цілісний текст майбутнього зовнішньоекономічного контракту.

Можна використовувати такі вислови: “*Як свідчить аналіз, проведений у п.2.1., у роботі існує такий істотний недолік як*”, або “*Для успішного подальшого розвитку можна запропонувати*”, або “*З метою можна запровадити ...*”

Пропозиції можуть розроблятися на основі використання сучасного досвіду найвідоміших фірм світу (при цьому студент демонструє свою освіченість та менеджерський світогляд). Водночас, якщо ця пропозиція зараз є нереальною для конкретного об’єкту дослідження, потрібно обов’язково пояснити причини (*відсутність коштів; недосконалість вітчизняного законодавства; неврахування особливостей законодавства іноземного партнера, а також культурних, політичних, економічних особливостей країни-партнера; невідповідність кадрів, нестабільність вітчизняної економіки та політики тощо*). Таким чином студент продемонструє реалізм мислення та знання проблем реального об’єкта.

3.4. В узагальнених висновках та пропозиціях (викладаються на 2 – 3 сторінках) необхідно зазначити, якою мірою автор виконав поставлені завдання і досягнув мети курсової роботи. У цьому розділі не можуть з’явитися пропозиції, які не були розглянуті раніше.

3.5. Завершується робота *списком використаних джерел*. Перелік джерел укладають у такій послідовності:

- 1) Конституція та Закони України (у хронологічній послідовності);
- 2) Укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- 3) директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);
- 4) монографії, брошури, підручники, статті з журналів (алфавітний порядок);
- 5) іншомовні джерела;
- 6) електронні джерела.

У переліку джерел можуть також наводитися **поточні матеріали підприємства:** інструктивні, нормативні та інші матеріали, що використовуються підприємством (алфавітний порядок). Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у курсовій роботі, представлено у *Додатку Е*

3.6. Додатки. До тексту курсової роботи додаються різні ілюстровані матеріали, які використані в курсовій роботі при аналізі діяльності підприємства. Вся інформація, яка не увійшла до складу основної частини, але яку студент вважає доцільним вмістити у курсову роботу, входить до складу Додатків і представляється у текстовій, табличній, графічній формі

або у вигляді форм первинної статистичної звітності. У Додатках подаються такі матеріали:

- ✓ реальні документи підприємства, що є об'єктом дослідження;
- ✓ рекламні матеріали;
- ✓ використані математичні доведення, формули, розрахунки;
- ✓ інструкції, методичні матеріали, опис алгоритмів і комп'ютерних програм, що використовувалися у процесі виконання курсової роботи;
- ✓ ілюстрації допоміжного характеру.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оформлення курсової роботи має відповідати вимогам ДСТУ 3008-95. «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення».

4.1. Оформлення курсової роботи

Матеріал курсової роботи слід розмістити у такій послідовності:

- ★ титульна сторінка;
- ★ завдання на курсову роботу з рецензією наукового керівника;
- ★ зміст курсової роботи;
- ★ вступ;
- ★ основна частина;
- ★ висновки і пропозиції;
- ★ список використаних джерел;
- ★ додатки.

Завершена і оформлена належним чином робота обов'язково підписується на титульній сторінці автором і науковим керівником.

Мова курсової роботи – державна, **стиль викладу** – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, **послідовність** — логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів із літературних джерел є неприпустимим.

Робота має бути надрукованою на одному боці сторінки стандартного білого паперу формату А4 (210x297 мм). У друкованому варіанті текст розташовується через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці з мінімальною висотою шрифту в 1,8 мм). Допускається розміщувати таблиці та інші ілюстративні матеріали на аркушах формату А3 (не більше за 40 рядків на сторінку).

Текст курсової роботи розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів берегів: з лівого боку – не менше 20 мм, з правого – не менше 10 мм, зверху – не менше 20 мм, знизу – не менше 20 мм.

Вписувати у друкований текст роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні позначення можна чорнилом, тушшю, пастою лише чорного кольору. При цьому щільність вписаного тексту має бути наближеною до щільності основного тексту.

Роздруковані на ПК програмні документи мають відповідати формату А4, включатися до загальної нумерації сторінок курсової роботи і розміщуватися, як правило, у додатках.

4.2. Оформлення титульної сторінки курсової роботи

Титульна сторінка містить найменування вищого навчального закладу, прізвище, ім'я та по-батькові й інші відомості про автора, тему курсової роботи з посиланням на об'єкт дослідження; прізвище, вчене звання (посаду) наукового керівника; місто і рік написання роботи (*Додаток Б*).

4.3. Оформлення змісту курсової роботи

Зміст курсової роботи має містити: вступну частину; три розділи, кожен з яких складається не менш як з двох параграфів; висновки та пропозиції; список використаних джерел та додатки. Орієнтовний варіант змісту курсової роботи наводиться у *Додатку В*.

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ...», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом має дорівнювати 3-4 інтервалам в основному тексті. Заголовки підрозділів пишуться або друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапка в кінці заголовка не ставиться.

Кожну вказану вище структурну частину курсової роботи слід починати з нової сторінки.

4.4. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№» правому верхньому куті.

Першою сторінкою курсової роботи є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок і на якій номер сторінки не ставиться. Нумерація без крапки після цифри починається на змісті з цифри 2.

ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ та ПРОПОЗИЦІЇ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ не нумерують як розділи. Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ». Параграфи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер параграфу, між якими ставиться крапка: наприклад, «1.2» (другий параграф першого розділу). Після цього йде заголовок параграфу.

4.5. Ілюстрації

Ілюстрації (схеми, графіки тощо) і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де про них згадано вперше, або на наступній сторінці. Якщо вони містяться на окремих сторінках курсової роботи, їх включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстративні або табличні матеріали, розміри яких є більшими за формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках. На всі ілюстрації мають бути посилання в тексті.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій у додатках. Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка: наприклад, «Рис. 1.2» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщуються під ілюстрацією.

Ілюстрації мають доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати думки автора, і тому в тексті на кожному з них повинно бути посилання з коментарем.

4.6. Таблиці, формули, посилання

Цифровий матеріал, як правило, має оформлятися у вигляді таблиці, приклад якої наводиться в *Додатку Д*. Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені в додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера, який складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка: наприклад, «Таблиця 2.3» (третья таблиця другого розділу); нижче розміщується назва таблиці.

У тексті перед таблицею має бути посилання на неї зі словами: (*див. табл. 2.3*).

У разі перенесення таблиці на іншу сторінку над подальшими частинами пишеться «Продовження табл. 2.3».

У таблицях слід обов'язково зазначати одиницю виміру. Якщо всі одиниці виміру є однаковими для всіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку. Одиниці виміру мають наводитися у відповідності до стандартів. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків. Заголовки колонок таблиць починаються з великої літери. Заголовки граф починаються з великих літер, підзаголовки — з малих, якщо складають одне речення із заголовком, і з великих – якщо вони є самостійними.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без перегортання тексту або з перегортанням за годинниковою стрілкою.

Формули в курсовій роботі нумеруються в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставиться крапка. Номери формул пишуть біля правого берега сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: «(3.1)» (перша формула третього розділу).

Пояснення значень символів, числових коефіцієнтів у формулах треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані в формулі, і кожне – з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Рівняння і формули треба виділяти в тексті вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менш як один вільний рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (/).

Посилання в тексті на інформаційні джерела. Вони наводяться в тексті у вигляді порядкового номеру за списком використаних джерел у квадратних дужках із зазначенням сторінки, наприклад [19, с. 234]. Список інформаційних джерел подається згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць (див. *Додаток Е*).

4.7. Оформлення додатків

Додатки оформлюються як продовження курсової роботи і розміщуються після неї (див. *Додаток И*).

Додаток повинен мати заголовок, надрукований малими літерами з першої великої літери по центру тексту сторінки. Над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток _» і буква, що означає номер додатку (*приклад: Додаток Б*).

Текст кожного додатка при необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумеруються у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка і крапку, наприклад: «В.2» (тобто, другий розділ додатка В).

Ілюстрації, таблиці і формули, розміщені в додатках, нумеруються у межах кожного додатка, наприклад: «рис. Б.1.2» (другий рисунок першого розділу додатка Б), «формула И.1» (перша формула додатка И).

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Зміст роботи і результати захисту оцінюються у відповідності до шкали ECTS, затвердженої «Положенням про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в Національному авіаційному університеті».

У процесі визначення оцінки враховується кілька важливих показників

якості роботи студента над курсовою роботою:

- ✓ актуальність обраної теми;
- ✓ чіткість формулювання мети і завдань дослідження;
- ✓ глибина наукового теоретико-методологічного аналізу проблеми;
- ✓ наявність критичного огляду літературних джерел та наукової проблеми;
- ✓ системність і глибина аналізу системи зовнішньоекономічної діяльності підприємства, наявність і переконливість узагальнень і висновків на підставі проведеного аналізу;
- ✓ обґрунтованість пропозицій щодо виходу суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності на новий для підприємства закордонний ринок;
- ✓ актуальність і обґрунтованість запропонованих рекомендацій;
- ✓ глибина й аргументованість відповідей на запитання наукового керівника та членів екзаменаційної комісії, що приймають захист курсової роботи;
- ✓ зауваження і пропозиції наукового керівника.

У відомості та заліковій книжці студента результати захисту фіксуються написами : «Захищено», «Оцінка», Дата і Підпис.

Критерії оцінювання курсової роботи при захисті

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>Визначення</i>	<i>За національною системою</i>	<i>За системою КГА</i>
А	ВІДМІННО – відмінно виконана курсова робота з усіма розкритими розділами та параграфами; є бездоганною у всіх аспектах. Вона містить теоретичне обґрунтування та шляхи вирішення поставлених проблемних питань; має практичну значущість. Доповідь на захисті була логічною та стислою, проголошеною вільно із знанням справи. Рецензія наукового керівника є позитивною. Відмінний захист з відповідями на всі питання членів комісії із захисту курсової роботи.	5 (відмінно)	90-100
В	ДУЖЕ ДОБРЕ – Курсова робота виконана вище середнього рівня з окремими недоліками непринципового характеру (в теоретичній частині поверхнево проаналізовано	4 (добре)	82-89

	літературні джерела, мають місце окремі зауваження в рецензії наукового керівника). Водночас доповідь на захисті була логічною, проголошеною вільно; більшість відповідей на запитання викладачів були вірними.		
С	ДОБРЕ – Курсова робота виконана на середньому рівні – чітко не визначені елементи новизни та практичне значення проведеного дослідження; недостатньо використано інформаційні матеріали підприємства-суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Є зауваження у рецензії наукового керівника. Доповідь на захисті є логічною але із використанням надрукованого тексту; більшість відповідей на запитання викладачів є вірними але короткими та однозначними.		75-81
Д	ЗАДОВІЛЬНО – Тему курсової роботи в основному розкрито, але мають місце недоліки змісту (нечітко сформульовано мету роботи; теоретичний розділ має помітний компілятивний характер; аналітична частина є надто описовою; добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований). Доповідь прочитано із заздалегідь підготовленого тексту, менша кількість відповідей на питання викладачів є вірними.	3 (задовільно)	69-74
Е	ДОСТАННЬО – Тему курсової роботи розкрито, але є суттєві недоліки щодо розкриття аналітичного та підсумково-рекомендаційного розділів, неадекватно визначені висновки. Рецензія наукового керівника містить суттєві зауваження. Вірні відповіді на запитання викладачів є мінімальними.		60-68
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – Нечітко сформульовано мету курсової роботи. Розділи не пов'язані між собою. Аналіз виконано поверхнево, переважає описовість на шкоду системності і глибині. Запропоновані заходи не є	2 (незадовільно)	35-59

	результативними, економічне обґрунтування є неповним. Відповіді на питання викладачів на захисті неточні та неповні.		
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – Курсову роботу не можна вважати готовою, на захист перед комісією робота не вноситься	Недопущений	1-34

ДОДАТКИ*Додаток А***ОРІЄНТОВНА ТЕМА КУРСОВИХ РОБІТ**

1. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності як фактор виходу підприємства на зовнішній ринок окремої країни (за вибором студента)

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємства

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Основи зовнішньоекономічної діяльності»

на тему:

***«Ефективність зовнішньоекономічної діяльності
як фактор виходу ТОВ «Глобус» на ринок Болгарії»***

Виконав:

студент IV курсу групи 203
спеціальності 073 «Менеджмент»

Науковий керівник:

КИЇВ – 2019

*Зразок оформлення змісту курсової роботи на тему:
 “«Ефективність зовнішньоекономічної діяльності як
 фактор виходу ТОВ «Глобус» на ринок Болгарії»»*

ЗМІСТ:

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та виходу підприємства на зовнішній ринок	4
1.1 Сутність ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб’єкта господарювання.....	4
1.2 Теоретико-методологічні основи виходу суб’єкта господарювання на зовнішні ринки.....	9
РОЗДІЛ 2. Аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Глобус».....	15
2.1 Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «Глобус».....	15
2.2 Аналіз динаміки, структури та ефективності зовнішньоекономічних операцій ТОВ «Глобус».....	27
РОЗДІЛ 3. Обґрунтування виходу ТОВ «Глобус» на ринок Болгарії.....	38
3.1. Оцінка перспектив виходу ТОВ «Глобус» на ринок Болгарії.....	38
3.2. Розробка тексту зовнішньоекономічного контракту між ТОВ «Глобус» та болгарським контрагентом.....	45
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	58

Додаток Д

Приклади побудови таблиць

Таблиця 2.8

Структура персоналу _____ за віком
(назва підприємства) (осіб)

Показники	Роки		Відхилення звітнього року від попереднього	
	попередній (.....)	звітний (....)	абсолютне, +, - осіб	відносне, %
Середньооблікова чисельність, осіб	1772	1624	-148	-8,3
З них у віці:				
15-35 років	92	130	+38	+41,3
З них 15-24	-	20	-	-
50-54 роки	320	284	-36	-11,3
55-59 років	278	324	+46	+16,5
Чисельність працівників, які отримують пенсію, всього	574	513	- 61	-10,6
У тому числі				
- за вислугу років	-	-	-	-
- за віком	497	436	- 61	-12,3
- по інвалідності	61	77	+16	+26,2

Таблиця 2.9

Основні економічні показники діяльності _____
(назва підприємства)

№ пор	Назва показника	Одиниці виміру	Роки			Відхилення порівняно з 1-м роком (+/-)		Темп зміни порівняно з 1-м роком, %	
			1 рік	2 рік	3 рік	2 – го року	3 – го року	2 – го року	3 – го року
1	Товарообіг	тис. 21із..	2333	2242,9	2561,7	-900,9	315,8	96,1	114,2
2	Дохід валовий із ПДВ	тис. 21із..	731,7	702,5	783,8	29,2	81,2	96	111,6
3	Чистий прибуток	тис. 21із..	225	304,4	648,7	7,9	334,2	135,3	212,9
4	Середньооблікова чисельність персоналу	осіб	275	273	274	-2	1	99,3	100,4
5	Фонд оплати праці	тис. 21із..	214	215,5	231,5	1,5	16	100,7	107,4
6	Продуктивність праці	тис. 21із..	8,5	8,2	9,3	-0,3	1,1	96,5	113,4
7	Середня заробітна плата працівників	тис. 21із..	0,78	0,79	0,85	0,01	0,05	101,3	107,6
8	Прибуток в розрахунку на 1 грн. ФОП	тис. 21із..	0,05	0,2	0,4	0,15	0,2	400	200

Додаток Е*Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у курсовій роботі*

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності / О.П. Гребельник – К.: ЦУЛ, 2008.- 346с.
Два автори	Должанський І. З. Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства. / І.З. Должанський, Т.О. Загорна. – К.: Знання, 2006. – 564с.
П'ять і більше авторів	Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина И. М. и 22із] ; 22із. 22із.. Г. С. Никифорова. — Х.: Світанок, 2007. – 345с.
Без автора	Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності / За ред.22із. І. І. Дахна. –К.: ЦУЛ, 2006. – 234с.
Багатотомний документ	Межгосударственные стандарты: каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю.; 22із.. Иванов В. Л.]. –Львов: Сяйво, 2005. – 364с.
Матеріали конференцій, з'їздів	Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. Конф. Молодих учених-аграрників [«Молодь України і аграрна реформа»], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. Політики, Харк. Держ. Аграр. Ун-т 22із. В. В. Докучаєва. — Х., 2000. – 362с.
Словники	1. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. Термінів і понять з 22із.. Навч. Процесу у вищ. Навч. Закл. /З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К.: Знання, 2007. – 125с. 2. Європейський Союз: словник-довідник / [22 із.- упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К.: Зовнішня торгівля, 2006. – 542с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991р. // Укр. Митниця: Довідник. – К., 1993. 2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, № 254/96-ВР. 3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року., N 436-IV.
Бібліографічні покажчики	Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. Технології, 2007. — 74 с.
Дисертації	Петров П. П. Управління 22 із. 22 рентаоспроможністю: 22 із.. Доктора 22із.-мат. Наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.
Частина книги, періодичного, продовжаного видання	Плотников М. TQM: 14 базових положень менеджмента на основі якості // Менеджмент і менеджер, 2008. № 11 – 12. – С. 66-68.
Електронні ресурси	Козак Н. Управління неформальними корпораціями України.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.management.com.ua/hrm/hrm085.html

Додаток И

Зразок оформлення додатків

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

ДОДАТКИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

на тему

*«Ефективність зовнішньоекономічної діяльності як
фактор виходу ТОВ «Глобус» на ринок Болгарії»*

Виконав:

Студент II курсу групи 203
Спеціальності 073 «Менеджмент»

Науковий керівник:
